

Samouprava

GLASILO ŽUPANSKE ZVEZE V LJUBLJANI

LETO 1940 LJUBLJANA, V NOVEMBRU 1940 ŠTEV. 11

Leopold Nagode:

Banovinski prehranjevalni zavod in občine.

Okoli nas divja že drugo leto vojna, ki ne požira samo človeških življenj, temveč uničuje tudi gospodarstvo vojskujočih se držav. Danes se ne bije boj samo na bojnem, temveč še v večji meri na gospodarskem polju in oni, ki bo tukaj vzdržal več časa, bo zmagovalec. Ob začetku sedanje vojne so imele predvsem male države cilj, biti nevtralne, in sicer ne toliko zaradi varovanja življenj, kakor zaradi gospodarskih koristi, ki bi jih imele od nevtralnega zadržanja. Vsem je namreč še v spominu obogatitev nevtrálnih držav v zadnji svetovni vojni in vsakdo je pričakoval sličnih pojavov tudi od sedanje vojne. Prišlo je pa vse drugače in danes lahko trdimo, da trpi gospodarstvo nevtrálnih držav skoraj ravno toliko, kakor gospodarstvo vojskujočih se držav.

Tudi naša država je začela okušati gorje, ki ga je prinesla vojna. Zaradi popolne blokade Evrope je pričelo primanjkovati tudi pri nas surovin in začele so zmanjševati ali pa ustavljati svoje obrate ena industrija za drugo. Brezposelnost narašča in z njo vred tudi revščina. Mizerija se pa še večja zaradi naraščanja draginje, ki je predvsem posledica slabe letine ter velike potrebe inozemstva za živež. V mirnem času nam je prizadevala velike težave skrb, kam z živili, katerih je naša zemlja proizvajala zmerom preveč ter je bilo treba biti hude boje za tržišča, katerim bi oddajali svoje blago. Danes nam pa prizadeva še večjo skrb bojazen, kje bomo dobili toliko blaga, da bomo ugodili vsem zahtevam inozemstva, ki ima čedalje večje potrebe, kakor tudi, kako bomo ohranili zase toliko živil, da bodo zadostovala za domačo prehrano. V normalnih razmerah takšno vprašanje ne povzroča skrbi; kajti če je pridelek slab, država enostavno preprope izvoz. Ako ne zadošča niti to, potem je še vedno podana možnost uvoza. Danes pa mora odpasti tako prvi kakor drugi pripomoček in treba je stremeti z največjo pažnjo, da bo mogoče hrano, ki je potrebna za preživljanje našega naroda rezervirati. Za ustvaritev rezerv je pa potrebnih več činiteljev, med katerimi so najvažnejši: denar, usposobljenost za izvršitev tega dela,

primerna skladišča itd. Zaradi kompliciranosti svojega ustroja takih nalog ne bi mogla izvesti naša upravna oblastva, in tako se je sprožila misel ustanoviti zavod, ki naj bi bil sicer popolnoma v rokah banske uprave, vendar pa naj bi temeljil na trgovskih načelih in podlagi. Misel je bila uresničena in novo ustanovljena organizacija je bila vnesena v trgovinski register kot Banovinski prehranjevalni zavod v Ljubljani, ali kratko imenovano »Prevod«, katerega lastnik je kralj. banska uprava.

Iz objavljenih zavodovih pravil* so točno razvidne naloge zavoda, ki so predvsem nabava živil, njihovo vskladiščenje, pravilna porazdelitev in izvoz odvečnih količin. Kakor vidimo iz tega, ima zavod zelo širok delokrog, in je pričakovati, da bo vršil poverjeno mu nalogo v splošno zadovoljstvo. Vprašanje pri tem nastane, kakšen je odnos med Prevodom in občinami z ozirom na prevzete naloge. Najprvo je potrebno ugotoviti, na kakšne faktorje se bo Prevod pri izvedbi prejetih nalog lahko opiral; kajti v svesti si moramo biti, da samo zavodova pisarna še ne pomeni odstranitve vseh nevarnosti, ki prete prehrani prebivalstva.

Zavod predvsem potrebuje stika z množicami samimi. Stik ima Prevod sicer že v obstoječih organizacijah, t. j. v trgovini in združništvu; obe sta že dobro preizkušeni in ju bo gotovo s pridom uporabljal, vendar imata vsaka svoje pomanjkljivosti. Tako n. pr. združništva ni povsod, poleg tega je njegova prodaja vezana samo na člane. Nasprotno je trgovina bolj razpredena, a nima enotnega vodstva in ni tako disciplinirana, kakor je združništvo. Poleg navedenih činiteljev manjka torej še tretjega, ki bi ju dopolnjeval. Tak činitelj je občina, ki je predvsem poklicana, da sodeluje pri zgradbi prehranitvene organizacije. Slednja naj bi bila zgrajena takole: Prevod naj bi kot glavna reka usmerjal dotok živil v deželo, od njega naj bi se cepili manjši pritoki — občine, pritoki pa naj bi se razcepili po deželi v namakovalne kanale — trgovino in združništvo. Dobro se je izrazil predsednik Prevoda, g. minister Snoj, ki je rekel: »Prevodu so potrebne roke, s katerimi bi tipal po deželi, in njegove roke naj bi bile občine.« Občine naj bi bile torej zavodove tipalke, ki naj bi vedno točno povedale, kakšno je stanje v njihovi celici, ki vsebuje vse občane brez razlike stanu ali strank. Občina predstavlja družino, ki ji skrbita roditelja, da ni lačna, roditelja pa naj bi v občini predstavljal občinski preskrbovalni urad, ki naj bi ga vsaka občina čimprej ustanovila. Morebiti bi imel kdo pomisleke proti takemu uradu, češ, saj imamo občinske uprave, ki naj prevzamejo še skrb za prehrano. Ta pomislek je treba takoj zavrniti, zato ker naloga prehrane vzame toliko časa, da se občinska uprava, ki ima polno drugih nalog, ne bi mogla zadostno posvetiti vprašanju prehrane, ki pri resni obdelavi zahteva ogromno časa in truda; poleg vsega pa je treba imeti v taki ustanovi ljudi od stroke, ki niso vedno zastopani v občinskem odboru, oziroma upravi. V preskrbovalni urad naj bi

* »Službeni list« št. 524/31 iz l. 1940.

prišli zastopniki občine, trgovstva, zadružništva in konzumentov. Občina naj bi s pomočjo takega urada skrbela namesto Prevoda za sledeče delo:

1. napravila naj bi popis svojega prebivalstva;
2. ugotovila naj bi za vsakega občana, ozir. družino, koliko živil potrebuje letno;
3. ocenila naj bi poljedelski pridelek vsakega občana in
4. stavila Prevodu na razpolago količine živil, ki jih imajo občani preveč za svoje potrebe;
5. obveščala naj bi Prevod o vrstah in količinah živil, ki bi jih potrebovala za svoje občane;
6. skrbela naj bi za pravilno porazdelitev od Prevoda prejetih živil med občine. Porazdelitev naj bi se vršila s pomočjo trgovine in zadružništva;
7. nadzirala naj bi zaloge pri trgovcih in zadrugah svojega okoliša ter stalno poročala o njih Prevodu, po katerem bi zaloge izpopolnjevala;
8. skrbela bi, da bi industrija izpolnjevala določbe uredbe o rezervni hrani za pri njej zaposleno delavstvo;
9. bila naj bi informator za Prevod o stanju posevkov in
10. skrbela naj bi za prehrano ljudi, ki nimajo za vsakdanje življenje.

Pripomniti je treba, da je upravičenost takih občinskih uradov za preskrbovanje uvidela tudi vlada, ki je z uredbo* nekaterim občinam ustanovitve takih uradov naravnost predpisala, dočim jo vsem drugim občinam svetuje, oziroma pooblašča bana, da razširi obveznost ustanovitve tudi na druge občine.

Zgoraj očitano delo bi vršili občinski uradi za preskrbovanje namesto Prevoda, ki se ne more spuščati v take podrobnosti. Z ozirom na prehranjevanje je nujno potreben popis prebivalstva, v katerem mora biti točno navedeno, kakšno potrebo ima posameznik glede prehrane; kajti nimajo vsi enakih potreb. Kdor ima njivo in pridelava žito ali krompir, gotovo nima za navedeni živili istih potreb kakor oni, ki nima svoje njive. Nekdo bo zopet pridelal veliko krompirja, dočim žita ne bo imel, kar je treba imeti v razvidnici in mu prodati krompir ter mu dodeliti žito. Takih podrobnih poslov Prevod ne more opravljati ter jih bodo morali vršiti občinski preskrbovalni uradi. Prevod bi samo zbiral presežke in ugotavljal primanjkljaje ter jih izravnaval. Nadalje bi preko občin dajal navodila glede posetve one vrste poljedelskih kultur, za katere bi se pokazala potreba, da jih je treba gojiti v večji meri.

Občina naj bi skrbela za pravilno razdelitev živil. Prevod ne more vedeti za vse podrobne potrebe podeželja; dolžnost občine

* Uredbo o preskrbovalnih ustanovah z dne 8. t. m. »Službeni list« št. 615/91 iz l. 1940. Za dravsko banovino so to občine: Ljubljana, Jesenice, Kranj, Maribor, Trbovlje, Celje in Škofja Loka. Na cit. uredbo opozarjamo vse občine kot posebno važno, zlasti ker se namerava razširiti obveznost ustanovitve občinskih preskrbovalnih uradov predvidoma na vse občine dravske banovine (prip. uredništva).

je, da mu jih sporoča. Ona mora ugotavljati, koliko živil in katere vrste so potrebne za gotovo dobo. Ako so živila take vrste, kakršnih nakup in preskrba je pridržana Prevodu, mora občina Prevodu javiti potrebne količine, dočim naj glede živil, katerih prodaja je svobodna, daje navodila trgovini in združništvu. Kadar preskrbuje živila od Prevoda, mora zopet paziti, da jih pravilno porazdeli po naprej napravljenem načrtu med trgovce in zadruge, katerim naj prepusti razdeljevanje med konsumente. Sama naj se po možnosti ne spušča v slične podrobnosti, kajti nima za take posle potrebnega aparata ter bosta trgovec in zadruška razdelitev gotovo bolje izvršila. Glede zaslužka ima občina vso možnost kontrole in naj se že v naprej pogodi, da ne bo pretiran.

Zaradi kontrole zalog izdajajo oblastva — in jih bo tudi Prevod — razne naloge glede prijavljanja zalog itd. Do sedaj se take prijave niso zadostno kontrolirale, kar je vplivalo zelo kvarno in zato prijave niso bile povsem verodostojne. Naloga prehranjevalnih odborov bi bila, da bi se zaloge pravilno prijavljale, kajti v nasprotnem primeru Prevod ne more imeti pravilne slike o stanju. Predvsem naj bi bila naloga občinskih uradov za preskrbovanje, preprečevati kupičenje zalog v špekulativne namene, ki jih je treba strogo ločiti od onih zalog, ki so napravljene za rezervo in so vedno konsumentom na razpolago. Nasprotno naj preskrbovalni uradi priporočajo, da bodo zaloge živil pri trgovcih in zadrugah čim večje, da ne bi morebitnemu krajšemu zastoju na železnicah sledilo že pomanjkanje ene ali druge vrste blaga.

Kadar nanese primer, da se trgovina ali zadruga v občini ne more ali noče založiti z blagom, katerega nakup priporoča Prevod in ki je za življenje neobhodno potrebno, naj občina posreduje sama z nakupom. Njena naloga je preskrbeti denarna sredstva, bodisi v domači posojilnici ali pa od Prevoda, ki bo najbrže dobil v ta namen od Direkcije za prehrano v Beogradu potrebna sredstva. Pri tem poudarjam nabavo koruze, ki je za prehrano največjega pomena. Žetev je bila dobra in koruzo je dobiti po primerni ceni. Pametno bi bilo, skrbeti za čim večje količine, ki naj bi jih takoj nakupila vsaka občina; kajti ne ve se, ali bodo zaloge v Vojvodini zadostne za vse zahteve. Kar bi nakupila trgovina in zadruga, je premalo, ter bo morala občina krepko pomagati. Zadnji Prevodov predmetni poziv so nekatere občine dobro razumele ter naročile primerne količine; so pa tudi občine, ki poziva niso upoštevale ter so to preskrbo zanemarile. Ali je kriva temu komodnost merodajnih oseb, naj ugotove občine same takrat, ko se bodo znašle v pomanjkanju, pa čeprav bo to prepozno. Bo pač šola za drugič.

Pravilna porazdelitev živil med konsumente bi bila najlepše izpeljana z živilskimi kartami, ki si jih sicer ne želimo, a je treba resno računati z njihovo uvedbo. Dokler karte niso uvedene, je nadzorstvo nad razdelitvijo živil težko, ker ni nobene

prave osnove za kontrolo. Edini pripomoček je zaenkrat rajoniranje, t. j. vsakdo kupuj tam, kjer si kupoval do sedaj. Tako bi bilo preprečeno konsumentu zalaganje na več mestih. Seveda je dana na tak način možnost kontrole samo prodajalcu — trgovcu in zadrugi ter občina nima jamstva, da ne bo izigrana. Z uvedbo kart bi prevzeli občinski prehranjevalni odbori veliko in odgovorno delo. Olajšali bi pa nalogo Prevodu, ki bi dobil točne podatke o potrebi, za katere je bila do sedaj statistika zelo šepava.

Tam, kjer bi bilo posredovanje občinskega urada za preskrbovanje onemogočeno, bi stopil v akcijo Prevod. Mišljene so pred vsem nabavke večjega obsega, kot n. pr. letošnja nabava pšenice, katere potrebuje Slovenija velike količine. V podobnih primerih je naloga občin, da nudijo Prevodu vso pomoč pri vskladiščenju, nadziranju in razdelitvi blaga.

Iz navedenega bodo občine spoznale, da imajo pri izvršitvi Prevodovih načrtov veliko nalogo. Ako bodo Prevodu krepko pomagale, bo Prevod dobro deloval in se ni bati nezadostne oskrbe z živili. Če bo pa Prevod navezan samo nase ter bi občine stale pasivno ob strani, potem se ne bo treba čuditi, če poslovanje ne bo brezhibno in bo lahko izostala tudi kritika nad njegovim poslovanjem. Upati pa smemo, da bodo vse občine uvidele nujnost sodelovanja, kar bo najboljše jamstvo za dobro funkcioniranje preskrbe prebivalstva z živili.

Vojko Jagodič, tajnik Unije za zaščito otrok:

Občinski proračuni in zaščita otrok.

V delokrogu socialne politike se je začela posvečati v vseh naprednih državah prva pozornost in skrb zaščiti otrok in mladine. Mladinsko zaščitna panoga socialnega skrbstva je pri nas šele v razvoju. Naloge in pereča vprašanja mladinske zaščite pa so pri nas ogromna! S svojo aktualnostjo iz dneva v dan vedno glasneje izpričujejo, da je treba zaščiti otrok in mladine posvetiti prvenstveno paznjo.

Najbolj aktualna mladinsko zaščitna vprašanja, ki tišče danes z vso svojo težo na slovenski narod so tale:

Padanje rojstev! Ta pojav je pri Slovencih naravnost katastrofalen, saj je padla rodnost v Sloveniji po vojni skoraj za eno tretjino. Dočim se je rodilo l. 1922 v Sloveniji še 33.300 otrok, se jih je v l. 1939 komaj 24.000. Umrljivost dojenčkov je drug tak pojav, ki mu je treba posvetiti vso pozornost. V Sloveniji umre letno ca 4000 dojenčkov, ali 130 na 1000 rojenih. Vzrok je pač predvsem ta, da imajo nezadostno in nepravilno nego, so skratka brez zaščite. Naslednji pojav, ki ga opazamo v tesni povezanosti z omenjenima, je razkroj družine, ki se ne kaže samo v naraščajočih ločitvah zakonov, nego mnogo bolj v naraščanju števila zakonov brez otrok, kakor tudi nezakonskih otrok ali otrok brez staršev. Pa ne samo to! Zaščita materin-

stva stopa danes v ospredje z nič manjšo aktualnostjo kakor usihanje življenjske sile našega naroda. Na tisoče mater rodi brez zdravniške pomoči, na tisoče mater je prepuščenih ob njih najvažnejši življenjski nalogi mazačicam in mazačem vseh vrst, ki jih pokvarijo za vse življenje. Mnogo otrok imamo manj nadarjenih, slepih, gluhonemih, pohabljenih ali skratka defektivnih. Tudi zaščite defektivnih otrok še od daleč ni pri nas. In tako zvani moralno pokvarjeni in zanemarjeni otroci! Koliko jih imamo in kakšne težave so z njimi, to pač vedo najbolj občine same. In vendar nimamo prave zaščite zanemarjenih in pokvarjenih otrok! Nič manj ni aktualno vprašanje zaščite otrok pred alkoholizmom. Koliko otrok je v pijanosti spočetih, koliko od staršev pijancev zanemarjenih in zavrženih! In tudi za te ni zaščite. Nad 70.000 šolskih otrok je nezadostno hranjenih, ali drugače rečeno: stradajo in zanje ni dovolj kuhinj, podpor, zaščite itd. itd. Še dolgo vrsto aktualnih mladinsko zaščitnih problemov bi mogli naštet. Toda občine, ki stoje sredi vsega tega življenja, same dovolj živo občutijo, kako težka in pereča so vsa ta vprašanja in kako je pomanjkljiva zaščita otrok na vseh koncih in krajih.

Za reševanje mladinsko zaščitnih vprašanj je važno dvoje: kako in s čim? Glede prvega vprašanja še ni toliko zadrege, posebno zadnji čas ne, ko so se skoraj v vseh občinah ustanovili krajevni odbori Jugoslovanske Unije za zaščito otrok, ki skrbijo in bodo skrbeli za načrtno in smotrno izvajanje mladinske zaščite v svoji občini. Vendar pa se mora občina zavedati pri tem prvem vprašanju, da je prvi korak do uspešne zaščite otrok in mladine v tem, da prične to zaščito smotrno in načrtno izvajati. Vseh vprašanj naenkrat ni mogoče rešiti, mogoče pa jih je reševati uspešno postopoma in premišljeno.

Težje in problematičnejše je vprašanje: s čim. Tu so mišljena predvsem materialna sredstva, denar, s katerim razpolagajo naše občine za zaščito otrok. Važno je vedeti, da se meri prizadevanje te ali one občine po višini sredstev, ki jih stavi v svoj letni proračun. Seveda pa morajo biti potem te postavke tudi smotrno izrabljene, saj brez smotra potrošeni denar ne zaleže nič, pa če ga je bilo še toliko.

Kako je s proračunskimi postavkami za mladinsko zaščito pri naših občinah? To je bilo težko ugotoviti, ker v proračunskih izdatkih naših občin ni ne partije ne pozicije, ki bi določala višino izdatkov za mladinsko skrbstvo. To je ena velikih pogrešk pri občinskih proračunih, ki nam pove, da je bila dosedaj mladinska zaščita samo ubogi Lazar. Če je kaj padlo od te ali one mize, bodisi katere koli partije ali pozicije, je bilo dobro, če ne pa tudi. Zato je ena prvih zahtev, da se denar, ki ga občina namerava določiti za mladinsko zaščito, od-

dvoji, odnosno vstavi pod partijo socialnega skrbstva v posebno pozicijo.

V proračunih izdatkov in dohodkov občine za l. 1941/42 je določena 13. partija za socialno skrbstvo. Tretja pozicija te partije je določena za dečja zavetišča. Ker praktično pri naših občinah ta pozicija še ne pride v poštev, se je vnesla namesto nje: zaščita otrok in mladine. S tem je dana vsem občinam možnost, da ves denar, ki ga nameravajo porabiti za katero koli panogo mladinske zaščite, vnesejo v to pozicijo.

Nastane vprašanje: koliko naj se vnese v to pozicijo — višina zneska. Pri tem se moramo zavedati sledečega: To, kar so do danes dale naše podeželske občine za mladinsko skrbstvo, je absolutno premalo. Ta nam dokazujejo te-le številke: Za mladinsko zaščito imajo vse slovenske občine namenjenega denarja letno ca. 4.800.000 din. Toda od tega zneska odpade na občine Ljubljana, Maribor, Celje in Ptuj 3 milijone in pol, na vse ostale občine pa komaj 1.200.000. Ali še drugače: Na enega otroka do 14. leta starosti navedenih štirih mest pride približno 103 dinarje, na otroka v vseh ostalih slovenskih občinah pa komaj 5 dinarjev. In vendar so mladinsko zaščitna vprašanja mnogo bolj pereča na deželi kot pa v mestih!

Kaj sledi iz tega? Tole: vse slovenske občine, razen štirih avtonomnih mest, skoraj ne razpolagajo s finančnimi sredstvi za mladinsko zaščito. Pri nas torej o podeželskem občinskem mladinskem skrbstvu sploh ne moremo govoriti, marveč moremo govoriti le o mestnem mladinskem skrbstvu. In vendar živi v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuju komaj 12% vsega prebivalstva Slovenije, v teh mestih pripadata povprečno na družino le dva otroka, dočim v naših podeželskih občinah pet ali več. Pri vsem tem se moremo bolj kot kdaj koli zavedati, da našega naroda in njegovega naraščaja ne bo rešila taka socialna politika in tako mladinsko skrbstvo, ki polaga važnost le na mesta, poljane izvora sile in življenja pa pušča vnemar. Še je čas, da popravimo zamujeno. Noben izgovor tu ne drži! Če pa bomo ostali brezbrizni še nekaj let, potem bomo doživeli isto usodo, kot so jo doživeli vsi tisti narodi, ki si niso znali pravilno urediti svoje mladinske zaščite. Ko bo prepozno, nam tudi visoki proračuni ne bodo nič zalegli.

Za mladinsko zaščito je torej izven naših slovenskih avtonomnih mest 20 krat manj denarja kot pa v mestih. Zavedati pa se moramo, da je dosedaj pri nas še vedno ena tretjina občin, ki nimajo za zaščito otrok niti pare v svojih proračunih. Ta sramota naših občin se mora izbrihati na vsak način. Geslo pri sestavljanju letošnjih proračunov mora biti: Brezpogojno vnesti gotov znesek v 3. pozicijo 13. partije.

Toda koliko? Ako bi hotele naše občine doseči isto stopnjo pri organizaciji zaščite otrok, kot jo imajo naša štiri avtonomna mesta, potem bi morale vnesti skupno ca. 25 milijonov dinarjev. To pa ni mogoče naenkrat. Sčasoma pa se dá. Da bomo v bodočem letu mogli zabeležiti v tem pogledu vsaj malo napredka, naj vsaka občina, če že več ne more, vnese v 3. pozicijo 13. partije vsaj 10 din na prebivalca, starega do 14 let. Občina, ki ima n. pr. 1000 prebivalcev, od teh starih do 14 let ca. 250, naj bi vnesla torej vsaj 2500 dinarjev. Po istem ključu vnese občina z 2000 prebivalci 5000 din, občina s 3000 prebivalci 7500 din itd. Pripominjamo, da so to minimalni zneski, ki bi jih vsaka občina morala imeti v svojem proračunu, ne glede na katere koli druge vire, ki bi morebiti bili občini od katere koli druge strani še na razpolago.

Naši zavedni slovenski župani in občinski možje bodo gotovo z nevoljo sprejeli tole pisanje, toda čeprav bridko, je trpko resnično. In če bodo naši slovenski župani in občinski možje to storili, potem lahko z mirno vestjo gremo dalje po načrtani poti smotrne in organizirane zaščite. Storjen bo prvi in pomemben korak v zgodovini slovenskega naroda. Občine se bodo postavile kot en mož za zaščito slovenskega rodu. In če prvega koraka ne bomo storili, nam nikdar ne bo dano storiti drugega!

Naj na koncu ponovim: Niti ene slovenske občine ne sme biti, ki ne bi v svoj proračun za l. 1941/42 vstavila v 3. pozicijo 13. partije primerne zneska za zaščito otrok!

V vsak občinski urad spada Šivic-Žnidaršičeva knjiga

ZAKON O LOVU

Knjiga vsebuje zakon o lovu s komentarjem, banovinsko lovsko uredbo, več pravilnikov, okrožnice itd., sploh vse, kar mora občina o lovu vedeti, ter ji zelo olajša poslovanje.

Stane vezana din 76.—, v kartonu din 64.—, ter se naroča v tiskarni Merkur v Ljubljani. — Naročite si jo takoj, ako je še nimate!

Reforma domovinskega prava.

(Upravnopolitična študija.)

Z uveljavljanjem zakona o občinah (z. o.) z dne 14. marca 1933 in zakona o mestnih občinah (z. m. o.) z dne 22. julija 1934 je bila naša domovinska zakonodaja na novo urejena. Oba zakona sta imela dvojni namen: prvič, odstraniti pisane partikularne predpise v osnovni ureditvi občin, drugič, modernizirati občinsko zakonodajo in spraviti jo v sklad s sodobnimi potrebami,¹ oboje v okviru ustave in veljavnih osnovnih zakonov, ki urejajo našo javno upravo.² Ta svoj dvojni namen je dosegla nova občinska zakonodaja, kolikor se tiče z njo urejenega domovinskega prava (občinskega članstva), le deloma: v pičlih desetih, v obeh zakonih skoraj dobesedno enakih paragrafi (§§ 15 do 24 z. o. ozir. §§ 11 do 20 z. m. o.), ki urejajo naše domovinsko pravo, je mogel zakonodajalec postaviti le nekaj osnovnih domovinskopravnih načel; za rešitev vseh ostalih vprašanj pa je treba v smislu § 149 z. o. ozir. § 162 z. m. o. seči nazaj na predpise, ki so veljali v poedinih pravnih območjih že pred uveljavljanjem obeh navedenih zakonov.³ O pravi in popolni unifikaciji domovinskih predpisov torej ne more biti govora. Pa tudi drugi namen, modernizirati občinsko zakonodajo ter spraviti jo v sklad s sodobnimi potrebami, je, kolikor se tiče domovinstva, dosežen le v skromnem obsegu. S tem pa je zgubila nova ureditev domovinstva, oziroma — po terminologiji z. o. in z. m. o. — članstva občine, glavni del svojega pomena. Povsem razumljivo je tedaj, da so se pojavili že kmalu po uveljavljanju obeh zakonov klici po obsežni in temeljiti reformi vsega našega domovinskega prava. V zvezi s tem je sestavilo ministrstvo za notranje posle leta 1936 osnutek posebnega, od z. o. in z. m. o. ločenega zakona o domovinstvu, ki naj bi izvedel popolno unifikacijo domovinskih predpisov v državi, odpravil pomanjkljivosti, ki so se pojavile pri izvajanju navedenih dveh zakonov, in uredil vprašanje ubožnega skrbstva, kolikor je naloženo občinam. Osnutek, ki je bil dostavljen vsem banskim

¹ Majcen, Komentar Zakona o opštinama (krajšano: kom. z. o.), 2. izd., Beograd 1936, 2, in Komentar Zakona o gradskim opštinama (krajšano: kom. z. m. o.), Beograd 1935, 5.

² Isti, kom. z. o. 2/3 in kom. z. m. o. 6.

³ Glede teh predpisov gl. Majcen, kom. z. o. 38/39, in kom. z. m. o. 42. Zakonodajalec, ki se je odločil, da uvrsti predpise o domovinstvu (članstvu občine) v z. o. oziroma v z. m. o., namesto da bi jih bil normiral v posebnem zakonu, se je očitno držal zgleda predvojnih srbskih občinskih zakonov, ki so vsebovali tudi predpise o občinskem članstvu. Prim. Zakon o ustrojstvu opština i opštinskih vlasti z dne 24. marca 1866, čl. 8 do 10, Zakon o opštinama z dne 25. novembra 1889, čl. 8 do 10, in Zakon o opštinama z dne 5. junija 1903, čl. 15 do 20. Tudi črnogorski Zakon o uređenju varoških opština z dne 10. avgusta 1903 je vseboval v čl. 3 do 10 predpise o občinskem članstvu. Gl. tudi op. ¹⁸⁷.

upravam, da podajo svoje predloge in pripombe,⁴ ima za osnovo predvojne avstrijske predpise in je dokaj boljši in popolnejši od sedanjih določb. V splošnem pa ne predstavlja onega napredka, ki bi ustrezal duhu časa. Zlasti ni — prav tako kakor z. o.⁵ in z. m. o. — prav nič upošteval izredno važne reforme domovinskega prava v klasični deželi domovinstva, Avstriji, iz leta 1925.⁶ To nam daje povod, da podajamo v prvem delu tega članka pregled domovinskih reform in nadaljnje usode domovinstva v bivši republiki Avstriji, v drugem delu v primerjalne namene kratek prikaz italijanskega ubožnega prava, dočim obravnava tretji del reformo našega veljavnega domovinskega prava.

I. REFORMA DOMOVINSKEGA PRAVA V AVSTRIJI PO PREVRATU.

A. Od prevrata do združitve z Nemčijo.

1. **Novela domovinskega zakona iz leta 1925.** Če preidemo zakonske predpise o domovinstvu in državljanstvu, ki so izšli v Avstriji po prevratu v zvezi s spremenjenim državnopravnim položajem in z opcijskimi predpisi senžermenske mirovne pogodbe kakor tudi drugih meddržavnih pogodb,⁷ je treba navesti

⁴ Osnutek v nasprotju z osnutkom občinskega zakona iz leta 1926, ki je prav tako vseboval določbe o domovinstvu, ni bil objavljen. Ker ni bil predan javnosti, se moremo v tem članku le mimogrede nanj ozirati.

⁵ Ali je določba § 141, odst. 3, z. o., ki rešuje ex lege domovinskopravne spore, na katere se nanaša ta zakonska določba, nastala pod vplivom avstrijske novele domovinskega zakona iz l. 1925, se iz gradiiva, kolikor je dostopno javnosti, ne da ugotoviti. Motivnega poročila k temu zakonu ni, kakor zlasti v naši upravni zakonodaji ni navada, da bi se dajala motivna poročila (prim. govor poročevalca o z. o. v senatu Dake Popoviča, Stenografske beležke senata Kraljevine Jugoslavije, Redovan saziv za 1932 in 1933 godinu, knjiga II, Beograd 1933, 63).

⁶ Zelo važna je tudi avstrijska reforma iz l. 1928 o domovinskih matikah, ki pa, prenesena na naše razmere, ne sodi v z. o. oziroma v bodoči domovinski zakon, marveč v uredbo iz zadnjega odstavka § 3. zakona o državljanstvu. Izredno značilna za tedanje razmere v Avstriji, za nas pa manj pomembna, je avstrijska novela domovinskega zakona iz l. 1935.

⁷ Prim.: 1. zakon z dne 5. decembra 1918, drž. zak. št. 91, o nemško-avstrijskem državljanstvu; 2. izvršilno naredbo državnega urada za notranje zadeve z dne 30. decembra 1918, drž. zak. št. 1 ex 1919, o nemško-avstrijskem državljanstvu; 3. zakon z dne 17. oktobra 1919, drž. zak. št. 481, o spremembi zakona o nemško-avstrijskem državljanstvu in o začasni nedopustnosti sprejemov v občinsko zvezo; 4. izvršilno naredbo državne vlade z dne 4. maja 1920, drž. zak. št. 208, s katero se dopuščajo izjeme od prepovedi nadaljnjih sprejemov v občinsko zvezo avstrijskih občin, izrečene s § 2. zakona z dne 17. oktobra 1919, drž. zak. št. 481; 5. izvršilno naredbo državne vlade z dne 20. avgusta 1920, drž. zak. št. 397, o pridobitvi avstrijskega državljanstva z opcijo; 6. uredbo zvezne vlade z dne 1. februarja 1921, zv. zak. št. 91, o ukinitvi prepovedi sprejemov v domovinsko zvezo; 7. uredbo zvezne vlade z dne 27. maja 1921, zv. zak. št. 297, o pridobitvi avstrijskega zveznega državljanstva z opcijo na podlagi desetletnega bivanja; 8. zvezni zakon z dne 30. julija 1925, zv. zak. št. 285, o pridobitvi in izgubi deželanstva in zveznega državljanstva; 9. uredbo zveznega kancelarja z dne 1. oktobra 1925, zv. zak. št. 378, o posvedočenju deželanstva in zveznega državljanstva in o obliki podelitvenih in odpustnih listin.

kot prvi zakon, ki v pogledu domovinske reforme tudi nas zanima, t. zv. novelo domovinskega prava iz leta 1925.⁸ Ta novela je tako važna in pomembna, da se moramo poglobljeje pečati z njeno vsebino.

Po § 1 tega zakona veljajo kot brezdomovinci državljani, ki so brez domovinstva⁹ ali katerih domovinstvo se ta čas ne da ugotoviti. Kot neugotovljivo je treba smatrati domovinstvo tudi tedaj, če ga dozdevna domovinska občina ne priznava in če bi se dalo izvesti samo od kakega domovinstva, ki je bilo pridobljeno pred uveljavljanjem domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105, kolikor ni dokazano, da je bilo po tem dnevu priznано.

Po § 18 domovinskega zakona iz l. 1863 so bili brezdomovinci samo osebe, katerih domovinstvo se začasno ni dalo ugotoviti. Novela iz leta 1925 pa je razširila krog oseb brez domovinstva tudi na osebe, katerih domovinstvo je sporno in bi se dalo ugotoviti le s poizvedbami, ki bi segle nazaj v čas pred uveljavljanjem domovinskega zakona iz l. 1863. Izreden pomen te določbe je razviden iz § 6 novele, po katerem se državljani brez domovinstva dodelijo po določenem vrstnem redu gotovi občini. S to dodelitvijo pridobe te osebe po navedeni zakonski določbi v tej občini dokončno domovinsko pravico, dočim je bilo po § 18 domovinskega zakona iz leta 1863 s takimi osebami le tako postopati, kakor da bi imele v dodeljeni občini domovinsko pravico, in sicer vse dotlej, dokler se ne bi ugotovila njih prava domovinska občina ali dokler ne bi pridobile domovinstva kje drugod.

§ 6 novele iz leta 1925 določa, da je treba brezdomovince, ki ne pridobe domovinstva po §§ 2 do 4, dodeljevati po naslednjem vrstnem redu: 1. občini, v kateri so v poslednjih desetih letih, preden se je načelo vprašanje njih domovinstva, bivali najdalj, vendar nepretrgoma in prostovoljno najmanj pol leta, ali ako so prebivali enako dolgo v dveh ali več občinah, oni, v kateri so nazadnje tako prebivali; 2. občini, v kateri so bili rojeni, oziroma pri najdencih, v kateri so bili najdeni;¹⁰ 3. občini, v kateri so bili

⁸ Zvezni zakon z dne 30. julija 1925, zv. zak. št. 286, o spremembi in dopolnitvi zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105, o ureditvi domovinskih razmerij in zakona z dne 5. decembra 1896, drž. zak. št. 222, ter o izvedbi § 14 ustavnega zakona z dne 1. oktobra 1920, zv. zak. št. 2, o prehodu k ustavi zvezne države (novela domovinskega zakona 1925).

⁹ Po zakonu z dne 5. decembra 1918, drž. zak. št. 91 (gl. op. 7, št. 1) kakor tudi z opcijo po senžermenski mirovni pogodbi in po drugih meddržavnih pogodbah je bila možna pridobitev avstrijskega državljanstva z izjavo tudi brez istočasne pridobitve domovinstva v kaki avstrijski občini. Vprašanje domovinstva teh oseb je bilo urejeno s §§ 2 do 4 domovinske novele iz l. 1925. Ker so te določbe za naše razmere brez pomena, jih tu ne obravnavamo.

¹⁰ Po čl. III. domovinske novele iz l. 1928 (zakon z dne 20. dec. 1928, zv. zak. št. 355) prestane domovinstvo v tej občini osebami iz te točke, katerim prestane v smislu § 14 zakona o pridobitvi in izgubi deželanstva in zveznega državljanstva z dne 30. julija 1925 deželanstvo, če je dokazano, da so prapadniki tuje države ali druge zvezne dežele.

takrat, ko je nastalo vprašanje o njih domovinstvu (odst. 1). Kolikor ne bi bilo pogojev za dodelitev po gornjih vidikih, odredi deželna vlada ene izmed zveznih dežel kako občino svojega območja kot domovinsko občino, zvezno kanclerstvo pa določi enkrat za vselej red, po katerem naj se zvezne dežele pri prevzemanju takih brezdomovincev zvrste (odst. 2). Oblastvena dodelitev ustvarja domovinsko pravico v dodeljeni občini od dneva uvedbe postopanja zaradi brezdomovinstva (odst. 3).

Glede državljanov brez domovinstva, ki so bili v smislu že prej omenjenega § 18 ozir. § 19 domovinskega zakona iz l. 1863 pravnomočno dodeljeni kaki občini že pred uveljavljenjem novele iz l. 1925, določa § 5 novele, da pridobe v dodeljeni občini dokončno domovinsko pravico. Glede njih naslednikov v tej pravici veljajo določbe §§ 6 in 7 domovinskega zakona iz l. 1863.

Za državljane brez domovinstva, ki ne pridobe domovinske pravice po §§ 2 in 3 novele, določa § 4, da jim občina bivališča ne sme odkloniti izrečnega sprejema v domovinsko zvezo, če bivajo v občini neposredno pred vložitvijo prošnje za podelitev domovinstva po doseženi polnoletnosti prostovoljno in neprekinjeno štiri leta, ne da bi bili padli v tem času javnemu ubožnemu skrbstvu v breme. Ta paragraf je bil dopolnjen z novelo domovinskega zakona iz leta 1928 v tem smislu, da morejo pravico do izrečnega sprejema v domovinsko zvezo uveljaviti upravičenec sam kakor tudi njegovi nasledniki v domovinski pravici, t. j. osebe, ki izvajajo svojo domovinsko pravico v smislu določb §§ 6, 7, 11, 12 in 13 domovinskega zakona iz l. 1863 od domovinstva upravičenca. Če je slednji bivanje v občini opustil ali če je zapustil občinsko ozemlje neprostovoljno, morejo on, oziroma njegovi nasledniki uveljaviti pravico do sprejema v domovinsko zvezo samo v 2 letih po prestanku bivanja. Določbe § 2, odst. 2, 3, 4, drugi stavek in 5, dalje § 4, odst. 2 in § 6 zakona z dne 5. decembra 1896, drž. zak. št. 222, je treba smiselno uporabljati.

Končno določa § 8 novele iz l. 1925, da se razveljavijo §§ 14, 18 do 21, 27 in 45 do 48 domovinskega zakona iz l. 1863. —

V čem je ogromni pomen novele domovinskega zakona iz l. 1925? To izhaja iz »Pojasnil k zakonom (točneje: zakonskim osnutkom), ki se nanašajo na poenostavljenje uprave«.

Povojne razmere v Avstriji, zlasti trajna gospodarska stiska, so kategorično zahtevale daljnosežno poenostavljenje vse javne uprave. Potrebne ukrepe je predlagal obsežen osnutek zakona »o poenostavljenju upravnih zakonov in o drugih ukrepih za razbremenitev upravnih oblastev«. ¹¹ V II. poglavju tega osnutka je čl. 16. ki ima nadpis »domovinska pravica« in ki je predlagal v osmih točkah daljnosežne spremembe in dopolnitve zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105, o ureditvi domovinskih razmerij in zakona z dne 5. decembra 1896, drž. zak. št. 222, o

¹¹ Nemško: »Bundesgesetz (Entwurf) über die Vereinfachung der Verwaltungsgesetze und sonstige Massnahmen zur Entlastung der Verwaltungsbehörden (Verwaltungsentlastungsgesetz — VEG)«.

nekaterih spremembah domovinskega zakona iz l. 1863.¹² Ta člen je bil sicer v nekaterih pogledih spremenjen in skrajšan; tudi ni dobil zakonske moči v okviru zakona o upravni razbremenitvi, pač pa izven tega okvira kot poseben samostojen zakon, t. j. kot novela domovinskega zakona iz l. 1925.¹³ Motivi za izdajo tega zakona pa so ostali kljub izvršenim spremembam isti ter se glase¹⁴:

»V veljavnih domovinskih zakonih pojavljajoče se pomanjkanje originarnih načinov za pridobitev domovinske pravice v zvezi z določbo § 49 domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105, po kateri ostanejo domovinske pravice, ki so bile dne 24. januarja 1864¹⁵ že pridobljene, toliko časa v veljavi, dokler se ne zgube po določbah domovinskega zakona, zahteva, da se seže v primeru kakega spora o domovinski pravici zaradi ugotovitve domovinske pravice nazaj v čas, v katerem je še veljal konskripcijski patent z dne 25. oktobra 1804. Naravno je, da zahtevajo take poizvedbe nesorazmerno mnogo dela ter nas ne sme presenetiti, če trajajo take domovinskopravne razprave čisto mnogo let, včasih desetletja, ter da naraščajo do obsežnih spisovnih konvolutov, pri čemer je neposredni povod spora o domovinski pravici čisto samo povračilo neznatne ubožne podpore. Ne more biti dvoma, da je treba takemu stanju, katerega novela domovinskega zakona z dne 5. decembra 1896, drž. zak. št. 222, v načelu ni spremenila, v interesu poenostavljenja uprave in razbremenitve dela nujno odpomoči. Ta namen skuša točka I osnutka¹⁶ doseči s tem, da poizvedbe po domovinski pravici, pridobljeni pred uveljavljanjem domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105, enostavno prepoveduje in odreja, da je treba take osebe smatrati kot brezdomovince. S tem bi se vse, upravo s popolnoma neplodnim delom obremenjajoče dolgotrajne razprave o domovinski pravici, ki postajajo tem težavnejše in dražje, čim bolj se oddaljujemo od časa veljavnosti konskripcijskega patenta, enkrat za vselej odpravile, čeprav zaenkrat z negativnim učinkom brezdomovinstva, kateremu problemu so posvečene naslednje točke II do IV.«

Naslednja izvajanja motivnega poročila se nanašajo na točko II osnutka, ki ustreza v bistvu § 2 novele domovinskega zakona iz l. 1925. Ker je ta paragraf (prav tako kakor § 3 novele, ki v osnutku, o katerem je govor, sploh ni bil predviden), za naše razmere brezpomemben,¹⁷ podajanje ustreznega dela motivnega poročila lahko odpade.

¹² Besedilo osnutka čl. 16 gl. Waldert, Das österreichische Heimat- und Staatsbürgerrecht, Dunaj 1926, 143 nasl.

¹³ Waldert, o. c. predgovor, str. VI.

¹⁴ Waldert, o. c. 146 nasl. (Pojasnila k zakonom, ki se nanašajo na poenostavljenje uprave). Ta pojasnila se skoraj dobesedno ujemajo z obrazložitvijo predloga novele domovinskega zakona iz l. 1925 (obrazložitev ponatisnjena pri Waldertu, 295 nasl.).

¹⁵ Ta dan je stopil domovinski zakon iz l. 1863 v veljavo.

¹⁶ Ta točka ustreza v splošnem § 1 novele domovinskega zakona iz 1925.

¹⁷ Gl. op. 9.

Nadaljnja izvajanja motivnega poročila utemeljujejo točko III osnutka, ki ustreza v glavnem § 4 naše novele. Ta izvajanja se glase:

»Ta točka (sc. t. III) hoče ustvariti trajen naslov za pridobitev domovinske pravice po brezdomovincih ter je potrebna dopolnitev k določbam točke I. Daje naj podlago za uradno ugotovitev domovinske pravice kake osebe zlasti v primeru, da sega spor o domovinski pravici nazaj v čas pred uveljavljanjem domovinskega zakona iz leta 1863, in sicer ne da bi se obremenjal upravni aparat z dolgoletnimi neplodnimi poizvedovanji. Ne da se pač zanikati, da je z vidika upravnega prava najbolj smotno razmerje podano tam, kjer se bivališče in domovinska občina združita v eno. V tej smeri se mora gibati vsaka časovne razmere in upravne potrebe upoštevajoča reforma domovinskega prava, če noče bolj škodovati kot koristiti.¹⁸ V tem smislu pridobe brezdomovinci po točki III osnutka domovinsko pravico po sili zakona v oni občini, v kateri so bivali nazadnje, to je, preden se je načelo vprašanje o njih domovinstvu, štiri leta prostovoljno in neprekinjeno, ne da bi bili v tem času padli javnemu skrbstvu v breme. Kar se tiče kvalifikacije bivanja med priposestvovalno dobo, se naslanja osnutek na ustrezne določbe novele domovinskega zakona iz leta 1896, ki so se v splošnem obnesle. V nasprotju s to novelo domovinskega zakona pa se zniža priposestvovalna doba na štiri leta ter se s tem zopet vzpostavi stanje, kakršno je bilo v Avstriji za časa provizoričnega občinskega zakona iz leta 1849¹⁹. (Na Bavarskem je bila v tem primeru do 1896 petletna, od 1896 pa obstoji štiriletna priposestvovalna doba²⁰.) Za določitev štiriletne namesto desetletne priposestvovalne dobe govori na eni strani predudarek, da se na ta način cilju, združiti občino bivališča in domovinsko občino, znatno približamo, na drugi strani pa okoliščina, da sledi iz tega naravno pri vsakem uradnem ugotavljanju domovinske pravice bistven prihranek na upravnem poslovanju.

Dasi moremo z gotovostjo pričakovati, da bo z uveljavljanjem točk I do III pričujočega osnutka število brezdomovincev prav znatno padlo ter da bo s temi določbami v normalnem poteku nastanek novih primerov brezdomovinstva znižan na najmanjšo mero, bi bilo vendarle neupravičeno misliti, da bo kdaj uspelo, stanje brezdomovinstva povsem odpraviti. Zaradi tega je potrebno, da se pravni institut dodelitve brezdomovincev, ki ima osnovo v III. oddelku domovinskega zakona iz l. 1863, tudi dalje obdrži, vendar bi kazalo, prilagoditi v § 19. domovinskega zakona vsebovane dodelitvene razloge spremenjenim razmeram. V ta namen

¹⁸ Podčrtal pisec.

¹⁹ § 12 zakona z dne 17. marca 1849, drž. zak. št. 170, je predvideval štiriletno priposestvovalno dobo.

²⁰ Na Bavarskem je bilo domovinstvo z dnem 1. januarja 1916 ukinjeno (gl. op. 66).

sestavlja točka IV osnutka²¹ nov katalog dodelitvenih razlogov, ki se naslanja v št. 1 do 4 v bistvu na sedanje dodelitvene razloge, ki ustanavlja dalje pod št. 5 nov dodelitveni razlog in skrbi v 2. odstavku za one primere, v katerih dodelitev po št. 1 do 5 ni mogoča²².

Od vseh teh določb pričakujemo, kakor sledi iz gornjih izvajanj, prav bistveno razbremenitev dela za vse občine in oblastva politične uprave, ki se bavijo s posli domovinskega prava.

Ostali del motivnega poročila se nanaša na določbe osnutka, ki niso bile sprejete v novelo iz l. 1925, oziroma na določbe, ki so bile sicer uzakonjene, ki pa so za naše razmere brezpomembne, tako da ustrezni del motivnega poročila lahko preidemo.

Če povzamemo na kratko namen in vsebino novele domovinskega zakona iz leta 1925, kolikor nas zanima, lahko ugotovimo naslednje:

Namen te reforme je bilo znatno poenostavljenje in skrajšanje postopanja v domovinskopravnih zadevah, s tem zvezana pocenitev postopanja in izdatna razbremenitev občin in drugih upravnih oblastev, ki imajo posla z domovinskimi stvarmi.

Reforma domovinskega prava, prvotno zamišljena kot del zveznega zakona o poenostavljenju upravnih zakonov in o drugih ukrepih za razbremenitev upravnih oblastev, je bila uzakonjena s posebnim zakonom, t. j. s tako imenovano novelo domovinskega zakona iz leta 1925, ki vsebuje v glavnem naslednje, nasproti dotedanjemu pravnemu stanju vprav revolucionarne določbe:

1. Državljan, katerih domovinstvo bi se dalo ugotoviti samo s poizvedbami, ki bi segale nazaj v čas pred uveljavljenjem domovinskega zakona iz l. 1863, je treba smatrati kot brezdomovince (§ 1.);

2. brezdomovinci, ki bivajo v kaki občini nepretrgoma in prostovoljno štiri leta, ne da bi bili padli v tem času javnemu ubožnemu skrbstvu v breme, imajo pravico do izrečnega sprejema v domovinsko zvezo občine bivališča (§ 4.);

3. osebe, pravnomočno dodeljene kaki občini po prejšnjih predpisih, pridobe v tej občini dokončno domovinsko pravico (§ 5.);

4. brezdomovinci, ki se ne morejo dodeliti kaki občini po predpisih št. 1 do 3 iz odst. 1 §-a 6., se dodelijo kaki občini z odredbo deželne vlade, ki je za to odreditev v konkretnem primeru pristojna (§ 6., odst. 2);

5. uradna dodelitev ustvarja za dodeljeno osebo v občini dodelitve dokončno domovinsko pravico (§ 6., odst. 3).

²¹ Ta točka ustreza v splošnem § 6 novele domovinskega zak. iz 1925.

2. Novela domovinskega zakona iz leta 1928. Novela domovinskega zakona iz l. 1928 (zvezni zakon z dne 20. decembra 1928, zv. zak. št. 355) zaostaja navidezno na pomembnosti za novelo iz leta 1925; dejansko pa je njena velepomembna dopolnitev in prav tako važna kot poslednja.

§ 2. domovinskega zakona iz l. 1863 se je glasil, da more samo državljan pridobiti domovinsko pravico v kaki občini. Novela iz l. 1928 pa je dodala za nas v drugi zvezi zanimivo določbo, da je vsaka temu predpisu nasprotujoča pridobitev domovinske pravice nična ter da se more proti taki odločbi vsak čas vložiti tožba na upravno sodišče. Po § 68., odst. 4, lit. d, avstrijskega zakona o občem upravnem postopku (AVG) z dne 21. junija 1925, po katerem je povzet tudi naš § 135., odst. 1, št. 3, zakona o občem upravnem postopku, sme stvarno pristojno višje oblastvo v izvrševanju nadzorstvene pravice uradoma proglasiti za nično odločbo, ki vsebuje pogrešek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi. Avstrijska praksa, ki se je v nasprotju s prakso našega državnega sveta, karakterizirano po odločbi obče seje državnega sveta z dne 30. septembra 1932, števil. 30.253/32,²³ držala besedne razlage § 68., odst. 4, lit. d, AVG, do domovinske novele iz l. 1928 ni imela pravne podlage za razveljavljanje pravnomočno podeljene domovinske pravice tujemu državljanu, kolikor niso

²² Zaradi lažje primerjave naj sledi celoten prevod čl. 16, točke IV. omenjenega osnutka:

IV. (1) Državljan brez domovinstva, na katere se gornje določbe ne nanašajo, je treba dodeljevati po naslednjem vrstnem redu:

1. občini, v kateri so bili, ko so bili vzeti v vojaško službo ali ko so stopili vanjo kot prostovoljci, kolikor se je to zgodilo najkasneje dne 31. decembra 1913;

2. občini, v kateri so v poslednjih desetih letih, preden se je načelo vprašanje o njih domovinski pravici, bivali najdalj, vendar nepretrgoma in prostovoljno najmanj pol leta ali ako so prebivali enako dolgo v dveh ali več občinah, oni, v kateri so nazadnje tako prebivali;

3. občini, v kateri so bili rojeni, oziroma pri najdencih, v kateri so bili najdeni;

4. občini, v kateri so bili takrat, ko je nastalo vprašanje o njih domovinstvu;

5. občini, v kateri stanujejo sorodniki brezdomovince do tretjega kolena; če je več takih občin, je za določitev dodelitvene občine odločilno najprej bližje sorodstvo, pri enako bližnem sorodstvu pa višja starost sorodnikova.

(2) Če ni nobenega teh pogojev za dodelitev brezdomovince, odredi urad zveznega kancelarja njegovo dodelitev občini kakšne zvezne dežele po doseženem sporazumu z deželno vlado te zvezne dežele. Katera zvezna dežela prihaja v poštev, se določi od primera do primera po razvrstitvi zveznih dežel, ki jo določi enkrat za vselej urad zveznega kancelarja sporazumno z deželnimi vladami ob sorazmernem upoštevanju števila prebivalstva zveznih dežel na podlagi ljudskega štetja iz leta 1923. —

Kakor je iz gornjega razvidno, št. 1 in 5 točke IV. čl. 16 osnutka vobče nista bili prevzeti v besedilo novele iz l. 1925, zato pa je bil dodan §-u 6 novele izredno važni 3. odstavek, ki v osnutku ni bil predviden.

²³ Podrobneje o tej odločbi obče seje državnega sveta gl. v mojem članku »Proglasjanje upravnih aktov za nične po § 135, št. 3 zup.«, »Slov. Pravnik« 1940, št. 5—6.

prihajali v danem primeru v poštev predpisi o obnovi postopanja. Novela iz l. 1928 je to brezdvomno občutno vrzel odpravila ter dala zakonsko podlago za to, da more stvarno pristojno višje nadzorno oblastvo tako protipostavno podeljeno domovinsko pravico proglasiti za nično kakor tudi da se more taka podelitev vsak čas osporiti tudi pred upravnim sodiščem. Za nas taka izrečna določba o ničnosti tujcu podeljene domovinske pravice vse dotlej ni potrebna, dokler bo postopal državni svet po odločbi obče seje z dne 30. septembra 1932, št. 30.253/32, ki jo mi sicer v načelu odklanjamo. Če bi pa državni svet to prakso opustil, bi bila tudi pri nas potrebna ustrezna dopolnitev § 15. z. o., oziroma § 11. z. m. o.

Nadaljnjo določbo novele iz leta 1928, ki dopolnjuje predpise § 4. novele iz leta 1925 glede uveljavljanja pravice do sprejema v domovinsko zvezo po upravičencu in njegovih naslednikih v domovinski pravici, smo navedli že pri § 4. omenjene novele. Prav tako smo že pri obravnavi § 6. iste novele podali vsebino člena III domovinske novele iz leta 1928²⁴. Zaradi tega se moramo samo še nekoliko pomuditi pri čl. V domovinske novele iz l. 1928, ki prinaša nekaj pomembnih novih predpisov.

Čl. V, št. 1, določa, da morajo občine voditi točen seznam svojih domovinskih upravičencev²⁵ (tako imenov. »Heimatrolle«) ter da morajo tudi sodelovati pri vodstvu tega seznama drugih občin. Važnejši od tega predpisa, ki so ga občine že desetletja pred njegovo uzakonitvijo v lastnem interesu izvajale, je določba čl. V, št. 2, da morajo vodje matric vsak vpis, ki je domovinskopravno pomemben, takoj sporočiti prizadeti občini, zvezne dežele pa morajo dati matičnim uradom za te priobčitve potrebne tiskovine brezplačno na razpolago. Po št. 3 istega člena morajo tudi vsi državni, deželni in občinski uradi in ustanove ter uradi priznanih veroizpovedi obvestiti prizadete domovinske občine o vseh personalnopravnih ukrepih, ki imajo domovinsko-pravne učinke, kolikor niso predmet matičnega vpisa (imenovanja, postavitve, premestitve itd.). Končno določa št. 4, da mo-

²⁴ Gl. op. 10.

²⁵ Ta določba v avstrijski zakonodaji ni povsem nova. Najdemo jo že v § 20 provizoričnega domovinskega zakona iz l. 1849, ki določa, da mora občina o vseh občinskih članih (Gemeindeglieder) voditi točne matice, ki jih sme vsakdo vpogledati. Občinski člani so po § 7 istega zakona 1. občani (Gemeindeglieder), t. j. a) osebe, ki imajo v občini nepremičnino ali obrt, od katerega plačujejo letni neposredni davek, b) osebe, ki so od občine formalno priznane kot občani, in 2. domačini (Gemeindeangehörige), ki so v občino pristojni. Razvidnost nad občani je bila že zaradi tega potrebna, ker so imeli po § 23, lit. a, zakona aktivno in pasivno volilno pravico v občinski odbor (domačini so imeli samo aktivno volilno pravico — § 22, št. 4), po § 23, lit. c, pa tudi pravico do ubožne oskrbe, če so imeli v občini svoje stalno bivališče. Razvidnost po § 20 prov. obč. zakona je torej širša kakor ona po čl. V, št. 1, domovinske novele iz l. 1928. Nekaj sicer samo oddaljeno podobnega določata tudi § 24 z. o., oziroma § 20 z. m. o., da mora vsaka občina voditi seznam prebivalcev, ločeno od tega pa seznam svojih članov, t. j. domovinskih upravičencev.

rajo vsi državljani, ki bivajo na tujem, prijaviti vsako spremembo rodbinskega stanja pristojnemu avstrijskemu konzulatu ter mu predložiti ustrezajoče uradne listine.

V smislu čl. V, št. 5, je izšla v izvršitev domovinske novele iz l. 1928 uredba zveznega kancelarja z dne 4. julija 1929, zv. zak. št. 218, o ureditvi in vodstvu domovinskih seznamov. Od te uredbe bodi omenjena le odredba § 7., odst. 2, da mora občina, ki meni, da zatrtjevana domovinska pravica ne obstoji, vpis v seznam začasno odložiti in ukreniti, kar je za ugotovitev domovinske pravice potrebno. Po 3. odstavku istega paragrafa se morajo prizadele občine vselej o vsaki pridobitvi ali izgubi domovinske pravice medsebojno o izvršenem popravku domovinskega seznama obvestiti.

Novela domovinskega zakona iz leta 1925 je položila temelj za skrajšano, pospešeno, poenostavljeno in cenejše domovinsko-pravno postopanje. Namen novele iz l. 1928 in njene izvršilne uredbe pa je, da se zavarujejo s smotno ureditvijo domovinskih matric in z njih trajnim skrbnim vodstvom domovinskopravno pomembne okoliščine in da se zniža s tem število bodočih sporov na najmanjšo mero. Ta kavalerna funkcija prikazuje novelo iz l. 1928 v pravi luči velevažne dopolnitve novele iz l. 1925.

3. Novela domovinskega zakona iz leta 1935. Novela domovinskega zakona iz leta 1935, objavljena v zv. zak. št. 199 z dne 1. junija 1935, je tretja in zadnja novela, ki je izšla v republiki Avstriji glede domovinstva. Je pretežno ubožnopolicijske narave in ureja na rigorozen način vprašanje podelitve ubožne podpore osebam brez stalnega bivališča, ki hodijo iz kraja v kraj brez dela in deloma tudi brez volje do dela, torej ljudem, ki so v svoji nestalnosti element trajnega ogrožanja javnega reda in miru. S svojimi strogimi predpisi hoče novela napraviti konec temu zlu, ki je bilo za tedanje razmere v Avstriji tako značilno.

Kakor znano, določa § 28. domovinskega zakona iz l. 1863, slično kakor § 22. z. o. oziroma § 18. z. m. o., da občina tudi vnanjim ubožcem ne sme odreči ubožne podpore, ki jo trenutno nujno potrebujejo, da pa sme po svoji izbihi zahtevati povračilo ali od ubožčeve domovinske občine ali pa od oseb, ki so po zasebnem pravu ali po drugih zakonih zavezane k povračilu. Novela domovinskega zakona iz l. 1935 dodaje temu paragrafu tri nove §§ 28 a, 28 b in 28 c, ki določajo v glavnem naslednje:

§ 28 a. Domovinska občina je dolžna povrniti podporo, ki jo je prejel ubožec od druge kot od občine stalnega bivališča — izvzemši primer bolezni (poroda) podpirane osebe — samo za en dan v treh mesecih, in sicer samo za stvarne dajatve (prenočišče, prehrano, obleko). Podrobnejše odredbe so bile pridržane izvršilni zakonodaji, vendar določa § 28 a novele, da ne smejo stroški za prenočišče in popolno oskrbo znašati na dan več kot 1 avstr. šiling (za kvečjemu en

glavni obrok hrane dnevno 70 grošev, za prenočišče pa 30 grošev).²⁶

§ 28 b. Odst. 1. Podpore, ki jih daje občina osebi, ki nima v tej občini stalnega bivališča, je treba — izvzemši bolniško in porodniško pomoč ter zdravila — vpisati v poseben podporni izkaz. Če oseba, ki je podpora potrebna, nima takega izkaza, se ji podpora iz tega razloga ne sme odreči, pač pa je treba domovinsko občino v treh dneh obvestiti, da podpiranec ni predložil podpornega izkaza, sicer izgubi občina pravico do povračila s strani domovinske občine.

Odst. 2. Podporni izkaz izstavlja občina za dobo, določeno z izvršilno zakonodajo, vendar za največ šest mesecev.

S to kakor tudi z naslednjimi določbami je občini omogočeno stalno nadziranje njenih vnanjih podpirancev, ki so brez stalnega bivališča.

Odst. 3. Za ubožce, ki bivajo stalno izven domovinske občine in ki navadno nimajo podpornega izkaza, izposluje izkaz pri domovinski občini občina bivališča.

Odst. 4. Če zahteva ubožec, ki ne more dokazati, da ima v kaki občini države stalno bivališče in ki navodno nima podpornega izkaza, od občine brez predložitve izkaza podporo, mora ta občina predložiti domovinski občini po službeni dolžnosti izstavev takega izkaza, jo pri tem obvestiti, da gre za podpiranca brez stalnega bivališča in za to skrbeti, da se podpirancu podporni izkaz lahko dostavi.

Odst. 5. Osebe, ki so že prejele podporni izkaz, smejo za časa njegove veljavnosti dobiti nov izkaz samo:

a) če ni v starem izkazu več prostora za vpis nadaljnjih podpor;

b) če je stari izkaz tako obrabljen, da za vpise ni več uporabljen;

c) če se more podpirancu verjeti, da je stari izkaz izgubil.

Odst. 6. Pri obnovitvi podpornega izkaza je prav tako postopati kakor pri prvi izstavitvi. V primerih pod a) in b) je treba stari izkaz priključiti predlogu, nakar domovinska občina stari izkaz zadrži. V novem izkazu je treba izrečno označiti, kdaj je bil izdan prvi izkaz in koliki izvod izkaza je to. Razen tega je treba v novem izkazu navesti: v primerih pod a) in b): kolikokrat

²⁶ 1 avstr. šiling = tedaj 8 din. Izredno značilno je, da je zakonodajalec kljub menjajočim se draginjskim razmeram smatral za primerno in potrebno, da določi višino podpore številčno in vrhu tega v zakonu, kar je menda edinstven primer v modernjši ubožni zakonodaji. Višina ubožne podpore se je v abstraktnih predpisih zadnjih številčno določila za časa župnijskih ubožnih ustanov pri podporah s t. zv. »ubožnimi porcijami«, ki so znašale v mestih: cela porcija 8, polovična 4, četrtinska pa 2 krajcarja na dan. Te »porcije« pa so bile trajne, ne pa enkratne podpore, kakor jih ima gori navedeni § 28 a v mislih. (Prim. Mischler, Österreichisches Staatswörterbuch, 1. zv., Dunaj 1905, članek »Armenpflege«, str. 321; podrobnejše podatke gl. Stubenrauch, Handbuch der österreichischen Verwaltungskunde, II. zv., Dunaj 1852, 250 nasl.).

in v katerem razdobju so se podelile na podlagi zadržanih izkazov podpore; v primeru c): na kakšen način je podpiranec lahko dokazal, da je stari izkaz izgubil.

Odst. 7. Izstavitev podpornega izkaza je treba zabeležiti na domovnici z navedbo številke in poteka veljavnosti izkaza. Isto zabeležbo je treba napraviti tudi na morebitni novi domovnici.

§ 28 c. vsebuje kazenske določbe, kar je v novejši domovinski zakonodaji vsekakor novost.

Odst. 1. Osebe, ki prosijo drugo občino kot občino stalnega bivališča za podporo in ki ne predlože pri tem podpornega izkaza, dasi jim je bil vročen, ali ki ga iz lastne krivde ne morejo predložiti, zakrivijo upravni prekršek ter jih kaznujejo, ne glede na morebitno sodno kazen, občine, od katerih zahtevajo na navedeni način podporo, z zaporom od treh dni do šest tednov.

Odst. 2. Na isti način se kaznujejo okoli potujoče osebe:

a) ki zahtevajo od druge občine kot od občine stalnega bivališča podporo, čeprav je niso potrebne ali so je postale potrebne samo zaradi tega, ker so odklonile ponujeno jim primerno delo;

b) ki odklonijo primerno delo, ki ga zahteva taka občina ob priliki podelitve podpore²⁷;

c) ki od take občine podeljeno jim podporo zlorabijo²⁸.

Odst. 3. Proti upravnokazenskim odločbam, izrečenim po odst. 1 in 2, ni pritožbe.²⁹

Zakonodajalec, ki je očitvidno videl v teh osebah za javni red in mir prav posebno nevarne individue, se pa s temi določbami še ni zadovoljil, marveč je v odst. 4 tudi določil, da morajo te osebe po odredbi oblasti prebiti zapor v arestantovskih oblekah, da se ne smejo same prehranjevati ter da morajo opravljati dodeljena jim dela. Razen tega se smejo uporabljati za zunanja dela tudi brez njihovega pristanka.³⁰

(Dalje prihodnjič).

²⁷ Prim. § 4 zakona z dne 24. maja 1885, drž. zak. št. 89, po katerem je smela vsaka občina dela sposobnim osebam, ki so na njenem ozemlju in ki so brez sredstev in dohodkov, odkazati proti plačilu ali oskrbi v naravi primerno delo. Kdor se je branil prevzeti odkazano delo, se je kaznoval s strogim zaporom od 8 dni do 1 meseca.

²⁸ Prim. § 93, št. 3, štajerskega ubožnega zakona z dne 27. avgusta 1896, dež. zak. št. 63, po katerem se kaznuje nedovoljena odsvojitve ali zlohotno uničenje podpore, prejete v naravi.

²⁹ Ta določba, ki v avstrijski upravni zakonodaji one dobe, v kateri se je država borila s hudimi notranjepolitičnimi težavami, ni osamljena, je stopila kot *lex specialis* in *posterior* na mesto splošne določbe § 51, odst. 1, avstr. upravnokazenskega zakona z dne 21. julija 1925, zv. zak. št. 275, v besedilu zakona z dne 18. avgusta 1932, zv. zak. št. 246, ki se glasi: »V upravnokazenskem postopanju ima okrivljenec pravico pritožbe v instančnem teku na stvarno nadrejeno oblastvo. Odločbe takih oblastev so v vseh primerih dokončne« (odst. 1).

³⁰ Tudi te določbe so *lex specialis* in *posterior* nasproti splošni določbi § 12, odst. 2, avstr. upravnokazenskega zakona iz l. 1925, ki se glasi: »Osebe,

Uprašanja in odgovori

Občinske takse na izvoz. Takse na veselice.

Prejeli smo več vprašanj, ali bi občina smela uvesti kako davščino (takso ali kar koli) na izvoz lesa, oziroma drugih predmetov (celó seno in krompir sta med njimi), ki se v območju občine pridobivajo in v nepredelanem ali predelanem stanju izvažajo, dalje ali bi se smela taka davščina uvesti takoj sedaj sredi proračunskega leta, in kako naj občina postopa, da doseže odobritev. Vsem vprašalcem, pa tudi drugim občinam — vprašanje zanima trenutno mnogo občin — naj velja naslednji skupni in zato izčrpnjši odgovor:

Obremenitev izvoza z občinskimi dajatvami je bila do lanskega leta popolnoma nemogoča. Pooblastilo za uvajanje občinskih davščin v 4. odst. § 95 zakona o občinah se je namreč dosledno tolmačilo tako, da sme občina pobirati od vseh direktnih davkov le doklado na državne davke, od indirektnih davkov le trošarine, takse pa le kot protidajatve za individualne usluge, ki jih občina poedincu daje. Tako se seveda produkcija in izvoz od občine nista mogla obdavčiti; kajti trošarine so sploh nemogoče, saj pri izvozu ne gre za potrošnjo v območju občine, marveč nasprotno za izvoz iz njega, takse pa so bile neuporabljive, ker občina s proizvodnjem in izvozom največkrat nima nobenega (kontrolnega ali drugega) posla in ne daje nobenih posebnih uslug. Sicer pa običajno tudi ni bilo potrebe po takih davščinah in občine so živele skoraj izključno od doklad in od trošarin na alkoholne pijače.

Medtem se je marsikaj izpremenilo. Državni svet je lani in letos z več izreki pojem takse bistveno razširil. Preberite pazljivo članek »Kaj je taksa?« v št. 7—8 »Samouprave« str. 108—117, zlasti njegove zadnje tri strani. Videli boste, da bo uporabljen najbrž tudi za vas, saj se more s takсами obremeniti tudi izvoz, pa naj ima občina z njim kaj posla ali ne. S svojim tolmačenjem takse pa je državni svet tudi omogočil banski upravi, da uvedbo takih taks odobruje, kar je bilo prej izključeno. Dejansko je banska uprava že nekaj občinam takso na pridobivanje in izvoz določenih predmetov odobrila in jo te občine že pobirajo.

Takse na izvoz so torej zakonite in občini dosegljive. Drugo vprašanje je, da li so tudi priporočljive. Odgovoriti moramo z da in ne. Ni se namreč izpremenilo samo pravno pojmovanje takse, izpremenile so se zelo tudi potrebe in stvarni pogoji za uvajanje novih občinskih dajatev. Čeprav je naša država še nevtralna, smo že v vojni. Občini prinaša vojna nove naloge in ogromen porast izdatkov in administracije (skrb za prehrano, za protiletalsko zaščito, za vojaške podpore, pomnožitev osebja za vojaške posle, draginske doklade itd.), dočim doživljajo mnoge gospodarske panoge konjunkturo, kakor je že dolgo niso imele. Zlasti les se v masah izsekava in izvažja. Uničujejo se gozdovi in pota. Na več krajih se je začelo s kopanjem in izvažanjem boksita in drugih rudnin. Tudi kamnolomi rastejo; naš porfirni pesek se izvažja v steklarne itd. Naravna bogastva v občinah se vse intenzivneje izkoriščajo in izčrpavajo, ne da bi občina kaj od tega imela, saj se udeležujejo v teh dobičkonosnih poslih največ tuja podjetja, ki v občini niso obdavčena in prihajajo v njo samo jemati. Zato je pravično in v skladu s sodobnimi težnjami, da se takim podjetjem s posebnimi takсами del dobička odvzame in nameni skupnim koristim. Tako ostane občinski skupnosti vsaj nekaj od zakladov njene zemlje in občina bo laže kos svojim naraslim izdatkom, naraslim po istem pojavu, ki privatnim podjetjem množi dobiček. Občinske takse na izvoz so torej v mnogih primerih tudi priporočljive. Težišče teh taks ni toliko v izvozu, kakor v pridobivanju, v eksploataciji zemlje, ki jo kapital izkorišča, pri rudninah naravnost ropa, ne da bi pušal zadosten ekvivalent za črpene zaklade. Svetujemo pa troje: uvajajte občinske

takse na pridobivanje in izvoz samo, če vidite, da se iz občine res veliko in z velikim dobičkom črpa, ter vedno v zmerni stopnji, da ne boste s podražitvijo produkcije motili gospodarstva, dalje skušajte predhodno doseči sporazum s podjetji, da preprečite medsebojne sekature, ki so za oba dela zelo neprijetne, in končno izvzemite iz obdavčbe načeloma in vedno živila in kurivo!

Nova taksa se lahko uvede tudi med proračunskim letom, če dokažete, da občina nujno rabi novih dohodkov, kar vam pri današnjih prilikah ne bo težko. Postopek je naslednji: Najprej sestavite kratek pravilnik, v katerem se normirajo dolžnosti in pravice taksnih zavezancev; vanj vnesete določbe o taksi vobče in o obsegu pobiranja, o prijavnih in plačilnih dolžnostih, o event. oprostitvah, o pravnih sredstvih in o kaznih za kršitve pravilnika. Predlog za občinski odbor o uvedbi takse in osnutek pravilnika razglasite po § 96 z. o., torej enako kakor proračun. Postopek je namreč isti, kakor za občinski proračun, saj se z novo takso dopolnjuje proračun. Sklep obč. odbora s potrebnimi prilogami (izčrpnim pojasnilom, izvlečkom sejnega zapisnika, razglasom, event. pripombami in s 4 izvodi pravilnika) predložite preko sreskega načelstva banski upravi v odobritev, odobritveno odločbo s pravilnikom pa razglasite na krajevno običajni način, nakar lahko takoj začnete s pobiranjem in izterjavanjem.

Kot sedanjim resnim časom primerno pa zelo priporočamo večjo obdavčbo plesnih in drugih veselic z občinskimi veselničnimi taksami, bodisi da se sedanje takse povišajo, bodisi da se uvedejo nove (n. pr. od vstopnic na prireditve). Zlasti industrijske občine in mesta bi mogla po vzoru mestnih občin dobiti na ta način lepe prispevke za »zimsko pomoč« in druge socialne akcije naše dobe.

Službena podrejenost občinskega tajnika.

Pod tem naslovom smo v zadnji številki »Samouprave« (str. 187) spodaj odgovorili med drugim, da sme občinski odbor sicer zahtevati od tajnika povrnitev stroškov, ki jih je morala občina plačati za »kazenskega sluga«, ako je te stroške tajnik zakrivil, da pa more tak zahtevek občina uveljaviti le z odškodninsko tožbo pred sodiščem. — Slednje pojasnilo je neka občina osporavala, češ da izterjuje država svoje terjatve proti svojim uslužbencem v upravni poti, pa bi analogno tudi občina tako smela postopati proti svojim uslužbencem. Upravna pot je neprimerno enostavnejša in hitrejša kakor sodna; zakaj naj bi torej občina morala za vsako malenkost tožiti, ki jo sme država enostavno od plače odtegniti! Na to odgovarjamo, in sicer tudi v »Samoupravi«, ker je stvar splošne važnosti, sledeče:

Res je, da se po § 94 zakona o (državnih) uradnikih državne terjatve proti državnim uslužbencem, izvirajoče iz službenega razmerja, ugotavljajo administrativno. Za tako ugotovljene terjatve se sme potem postaviti administrativna prepoved do 50% aktivnih in 30% pokojninskih prejemkov uslužbenca. Državne terjatve do državnih uslužbencev, izvirajoče iz službenega razmerja, se torej ugotavljajo in izterjavajo v upravni poti.

Zakon o občinah in uredba o občinskih uslužbencih nimata takih določb. Za analogno uporabljanje § 94. zakona o uradnikih pa ni podlage; kajti od splošno veljavnih določb občega državlanskega zakonika (o škodi itd.) se sme odstopiti le, kjer to odreja zakon. Zakon odreja to pač za državne uslužbenke, ne pa tudi za občinske, kakor smo pravkar videli. Za občinske uslužbenke velja torej o. d. z. in odškodninske terjatve občine do njenih uslužbencev se ugotavljajo po sodni poti. Pač imajo občinski uslužbenški statuti (čl. 34. vzornega osnutka) določbo, da sme nadzorno oblastvo (ne občina sama!) za terjatve občine proti svojim uslužbencem, izvirajoče iz službenega razmerja, postaviti administrativno prepoved do 50% aktivnih in 30% pokojninskih prejemkov; ta prepoved pa seveda ni ugotovitev terjatve, t. j. odločitev, ali in koliko je uslužbenec občini dolžan plačati, temveč izvršba, odrejena na podlagi pravnomočne, po pristojnem (tukaj sodnem) oblastvu izrečene ugotovitve (upravne odločbe, ozir. civilne sodbe).

Pri uvodoma omenjenem pojasnilu moramo torej vztrajati, čeprav se zavedamo, da je sodna pot za take »malenkosti« za občino zelo neugodna.

Nesklepčnost občinskega odbora zaradi poziva odbornikov na vojaško vežbo.

V tuk. občini, ki ima 18 občinskih odbornikov, so 4 odborniki trenutno pozvani na orožne vaje. Po § 61. z. o. je občinski odbor sklepčen, če je pri seji navzočih polovica dejanskega števila odbornikov in eden več. Dne 7. novembra sem sklical sejo občinskega odbora, katere se je udeležilo 8 odbornikov. Pri ugotavljanju sklepčnosti se je pojavilo vprašanje, ali je odbor sklepčen ali ne. — Prosim pojasnila. — Obč. K.

Odgovor: Obč. odbornike, ki so na vojaški vežbi, je vsekakor šteti v »dejansko število« odbornikov po § 61. z. o.; saj jim s pozivom na voj. vežbo odborniška funkcija ni prestala. Pri ugotovitvi kvoruma torej ne morete omenjenih štirih odbornikov, ki so na vežbi, odšteti. Če zakonito število 18 odbornikov v vaši občini tudi dejansko obstaja, to se pravi, če ni kdo od teh umrl, ali podal ostavko, ali bil razrešen, ne da bi bil nadomeščen po pravilih popolnjevanja obč. odbora iz §§ 48. in 73. z. o., znaša za vašo občino kvorum 10 (9+1), ne pa 8 (7+1). Na seji z dne 7. t. m. je bil odbor torej nesklepčen.

Občinski uradni pečat.

Naša občina uporablja dva uradna pečata, enega večjega za uradne spise in enega manjšega predvsem za plačilne naloge in čekovne nakaznice. Oba sta po besedilu popolnoma enaka. Zgodilo pa se je, da nam je Poštna hranilnica vrnila čekovno nakaznico, ki je bila opečatena z manjšim pečatom, vrnila pa samo zaradi tega, ker je bila pristopna prijava opečatena z večjim žigom. — Prosimo za pojasnilo, ali lahko uporabljamo oba pečata. Res je, da so morale pred leti vse občine nabaviti uradne pečate po enotnem vzorcu. Ko smo pa videli, da so ti pečati zaradi njihove velikosti nepraktični, smo si nabavili prav enak pečat manjše velikosti, ki je posebno pripraven za blagajniško poslovanje. — O. A.

Odgovor: Po § 12. zakona o občinah mora vsaka občina uporabljati pečat, ki ima v sredi državni grb, naokrog pa ime občine in ime sreza, kateremu občina pripada. V konkretnem primeru je kralj. banska uprava že odločila, da z njene strani ni pomislekov, če je na čeku odtisnjena okrogla štampiljka katere koli velikosti, le da ima predpisano besedilo in državni grb. Uporabljati smete torej oba vaša pečata, večjega in manjšega, ako sicer (po obliki, razporedu napisov, črkah in grbu) ustrežata predpisom. V veljavi je namreč še vedno odredba ministrstva za notranje posle z dne 21. novembra 1929, III, št. 54.344 o obliki službenih pečatov za občinske urade. Tolerira se samo razlika v velikosti pečata, namreč pečat manjše velikosti za posebne namene občinske blagajniške službe.

Ali more biti uslužbenec ene občine odbornik druge?

Podpisani sem član občinske uprave občine R., v kateri imam tudi svoje stalno bivališče in domovinstvo. Pred kratkim sem nastopil službo pomožnega občinskega tajnika v sosedni, komaj pol ure oddaljeni občini L. Sedaj pa pravijo nekateri, da moram v občini R. kot član občinske uprave odstopiti, ker da ti funkciji nista združljivi. — Ali imajo prav? Znan mi je primer, da je občinski sluga neke občine član občinske uprave sosedne občine, pa se nikdo ob to ne obregne. — A. J. R.

Odgovor: Niti Vi, niti od Vas omenjeni občinski sluga nimata pogojev za mesto člana občinske uprave. To pa ne zaradi uslužbenkega razmerja z občino po t. i. § 28. zakona o občinah — saj sta uslužbenca druge občine — temveč zaradi zadržka po § 29., ker sta v aktivni samoupravni službi sploh. Zakon zahteva namreč od člana občinske uprave, da

ima zadosti časa, da se lahko posveti upravnim poslom občine, ki zahtevajo precej več dela in časa, kakor pa zgolj odborniški posli; zato izključuje od funkcije člana občinske uprave (in predsednika občine) vse aktivne državne in samoupravne uslužbenke, pragmatične in pogodbene, in naj bodo uslužbeni kjer koli.

Pač pa smeta oba biti občinska odbornika, ker ni nobenih zahtevkov po §§ 27. in 28. z. o., več kot v teh paragrafih pa se od odbornika ne zahteva.

Domovinstvo zakonskih otrok ob spremembi domovinstva matere-vdove.

Prosimo za pojasnilo v prihodnji »Samoupravi«, kam so pristojni zakonski mladoletni otroci, katerih mati-vdova si je letos pridobila v naši občini domovinstvo zaradi 10 letnega bivanja, docim je bila prej po možu pristojna v občino R. p. B. — Mnenja smo, da mladoletni otroci obdrže očetovo domovinstvo do svoje polnoletnosti in ga šele po polnoletnosti morejo v tuk. občini pridobiti samostojno z 10 letnim nepretrganim bivanjem. Mati se je namreč pred 12 leti po moževi smrti preselila v tuk. občino, kjer z otroci stalno biva. Materi smo domovinstvo priznali, otrokom pa ne. Tuk. sresko načelstvo pa trdi, da so tudi mladoletni otroci z materjo pridobili tuk. domovinstvo. — Obč. N.

Odgovor: Vaše stališče je pravilno. Zakonski otroci vdove ne sledijo materi v domovinstvu, ki ga je ta samostojno pridobila z desetletnim bivanjem v vaši občini. Po § 16/1. z. o. dobijo mladoletni zakonski otroci očetovo domovinstvo. Glede izprememb v domovinstvu teh otrok zakon o občinah ne govori, zato velja glede njih § 12 dom. zak. iz l. 1863, po katerem sledijo materi v spremenjenem domovinstvu le nezakonski otroci. V § 13 tega zakona pa je izrečno določeno, da smrt očeta v ničemer ne izpreminja domovinstva otrok.

Samostojna pridobitev domovinstva matere zakonskih otrok, n. pr. s tem, da 10 let po smrti moža biva v vaši občini, je torej brez vpliva na domovinstvo njenih otrok. Taka je tudi praksa upravnih oblastev in upravnih sodišč.

Domovinstvo vdove.

Pri tukajšnjem uradu se je pred kratkim zglasila neka vdova in prosila za ubožno podporo, ker da je za delo zaradi starosti nesposobna. Imenovana biva nepretrgoma že nad 20 let v sosedni občini, kjer je bila zaposlena na veleposestvu nekega graščaka. Njen mož je res bival stalno v naši občini in je živel ločeno od svoje žene, toda brez sodne ločitve. Umrli je leta 1938. Letos smo prosili občino, v kateri žena že 20 let stalno biva, da jo sprejme v občinsko članstvo. Dobili pa smo odklonilen odgovor, češ da je mož tam bival le 4 leta in si zato ni pridobil članstva po § 17. zakona o občinah, žena pa da spada tja, kamor je pristojen njen mož, pa čeprav je bivala nad 10 let neprekinjeno v drugi občini. — V katero občino je imenovana žena po zakonu sedaj pristojna? — Občina S. p. L.

Odgovor: Za priposestevanje domovinstva po § 17. z. o. se vdovi ne šteje čas, ki ga je prebila v sosedni občini za časa, ko je bil njen mož še živ, temveč šele od dneva ovdovelosti dalje. Ker je mož umrl l. 1938, sta potekli od ovdovelosti šele dve leti, in ne pet let, ko bi mogli zahtevati sprejem vdove v članstvo, ali celo 10 let, ko bi postala avtomatično članica. Ker je ločeno življenje pravno brez pomena, članstvo moža v vaši občini pa nesporno, ima sosedna občina prav, če sprejem v članstvo odklanja.

Članstvo občine je v prilogi k številki 10—11 letnika 1939 »Samouprave«, ki je izšla tudi kot ponatis v posebni brošuri, tako obširno obravnavano, da so vprašanja iz tega predmeta odveč za vsakega, ki »Samoupravo« pazljivo prebira, ali ki jo gre vsaj takrat vpogledat, ko kaj rabi. Oskrbite si vezavo celega letnika v knjigo, ker se vam posamezne številke sigurno razgubijo!